

*THE ESSENCE AND CRITERIA OF THE FORMATION OF THE SYSTEM OF THE FUTURE
TEACHERS' AESTHETIC VALUES*

The article is devoted to the substantiation of the criteria of the formation of the system of the future teachers' aesthetic values as the main parameters of the determination of the levels of the students' aesthetic education.

Key words: aesthetic values, functional ways, the character of the display of the aesthetic values system.

УДК 372+371.1+306+152.4

Стас Т.В.

***ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ***

У статті описано особливості емоційної культури як складової загальної культури майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: емоційна культура, культура майбутнього вчителя.

Стрижнем Концепції загальної середньої освіти є думка про провідну культуротворчу домінанту у підготовці підростаючого покоління. Початкова школа, як складова такої підготовки, спрямовує свої зусилля на всебічний розвиток молодших школярів та повноцінне оволодіння ними всіма компонентами навчальної діяльності. Проте, сприйняття оточуючого світу учнем, переведення у його “внутрішній світ” загальнолюдських цінностей, привласнення здобутків культури і вироблення власних ціннісних позицій, неможливі на раціональному рівні. У цьому процесі активну роль відіграють емоції. Саме тому на сучасному етапі розвитку педагогічної науки й практики особливого значення набуває проблема виховання культури особистості та її важливої частини – емоційної культури.

У сучасних дослідженнях учених В. Нагаєва, В. Поплужного, Г. Потилико, Л. Сбитневої, В. Семке, В. Сухомлинського, М. Телешевської, М. Яновської та інших увага акцентується на вихованні емоцій і формуванні емоційної сфери школярів різного віку.

Формування емоційної культури відбувається від народження протягом усього життя людини. Найбільш сензитивними у цьому відношенні є періоди до шкільництва й молодшого шкільного віку, що особливо підкреслюється у працях І. Беха, О. Киричука, О. Кононко, В. Котирло, Я. Неверович, М. Шпак. Характерними рисами учнів молодших класів є емоційна вразливість, підвищена емпатія, комунікабельність, прагнення до обміну естетичними враженнями, щирість почуттів. Питання урахування особливостей емоційного розвитку молодших школярів у процесі навчання досліджують Н. Бібік, В. Бутенко, В. Киричок, Б. Кобзар, Я. Коломинський, О. Кононко, Н. Кудикіна, Н. Лейтес, С. Мельничук, О. Савченко, Н. Сакуліна, Л. Скиданова, Л. Хомич, К. Чорна та інші.

Особлива роль у формуванні емоційної культури учнів належить учителеві, саме на нього покладається важливе завдання виховання культури естетичного сприйняття молодших школярів, введення їх у світ емоційного сприйняття, творчості. Ті чи інші аспекти цієї проблеми висвітлюються у дисертаційних дослідженнях І. Анненкової, С. Батракової, Т. Васецької, І. Головської, І. Могилей, Н. Павленко, Л. Соколової, Л. Страхової, Л. Хомич, М. Шпак, В. Ямницького.

Практика засвідчує наявність протиріччя між необхідністю досягнення найвищих результатів і самореалізації людини в майбутній професійній діяльності та відсутністю відповідних передумов для цього в системі професійної підготовки. Реалізація цілісної системи професійної підготовки вчителів початкової ланки вимагає вирішення широкого кола культурологічних, загальноестетичних питань. Тому у процесі підготовки майбутнього

професіонала слід звернути увагу на впровадження сучасних наукових досягнень, що забезпечували б усебічний розвиток і професійне становлення особистості.

Перед тим, як розглядати поняття “емоційна культура”, розкриємо загальний зміст поняття “культура вчителя”.

За результатами досліджень доведено, що вчитель як суб’єкт педагогічної діяльності найбільш продуктивно виконує свої професійні завдання у контексті сучасної йому культури. Загальна феноменологія культури вчителя знайшла своє відображення у працях О.Барабанщикова, В.Беспалько, Є.Бондаревської, М.Віленського, В.Гриньової, М.Кларіна, М.Крилова, О.Мудрика, Л.Нечипоренко, А.Овчиннікової, В.Радула, О.Рудницької, В.Серікова, В.Сластьоніна, Л.Хомич, Л.Хоружої, Є.Шиянова, Н.Щуркової та ін.

Учитель як особистість, що є носієм певних загальнолюдських культурних цінностей, як суб’єкт професійно-педагогічної діяльності, що за будь-яких обставин відтворює у педагогічній професії власний спосіб життєдіяльності, свідомо чи несвідомо здійснює персоніфікацію нормативної моделі професійно-педагогічної діяльності. Однак тільки за умови свідомого ставлення до цілей і засобів відтворення визнаного еталону професійно-педагогічної діяльності в системі освіти і суспільства в цілому, він може зберігати її як культурне явище, удосконалювати, змінювати та розвивати через власні інновації.

З погляду сучасної філософії, культурології, соціології, культура несе в собі образ людини, вона ж виявляє, показує цей образ людині. Культура – це дзеркало, в якому людина бачить себе і пізнає себе [2; 7 та інші].

С.Гессен ще на початку минулого століття переконливо довів, що про освіту в справжньому сенсі можна говорити лише там, де є культура. На його думку, освіта визначає культуру індивіда і віддзеркалює її. По відношенню до будь-якого народу, культура є сукупністю нескінчених цілей його буття. В свою чергу, по відношенню до індивіда, освіта є невичерпним завданням опанування культурного способу життя [8].

Сучасна психологія і педагогіка виходять з тези, згідно якої природне входження дитини в соціальне життя здійснюється тільки через оволодіння культурою. Зважаючи на це основним простором діяльності педагога, вихователя стає створення спеціально організованого, культурного середовища, придатного для розвитку дитини як особистості. Надання їй допомоги у процесі знаходження свого місця в культурі, виборі моральних цінностей, середовища життєдіяльності, способів культурної самореалізації і знаходження культурної ідентичності стають основними завданнями діяльності педагога у створюваному ним культурному середовищі освітнього процесу. Вочевидь, що вирішення цих завдань вимагає відповідної підготовки педагога, здатного ввести дитину в культуру, навчити її бачити, відчувати, думати, адаптуватися до життя і здійснювати акти творчої самореалізації і життєвого самовизначення у рамках наявної культури.

Освіта виявляє себе частиною культури, яка, з одного боку, живиться нею, а з іншого – впливає на її збереження і розвиток через людину, що здобуває освіту і таким чином опановує культуру. Реалізація культуротворчої функції передбачає відбір культуровідповідного змісту і відтворення в освітніх структурах культурних зразків і норм, що проєктують реальні елементи культурного середовища, культуровідповідного устрою суспільного життя людей. Необхідною умовою цього є не лише інтеграція освіти в культуру, а і навпаки, культури – в освіту. Культуру не можна зберегти інакше, як через людину. Для цього освіта повинна закласти в неї механізм культурної ідентифікації.

Саме культурою педагога визначається, яким чином буде впроваджена в конкретному освітньому процесі та чи інша технологія, які цілі досягатимуться в освітньому процесі, які завдання будуть вирішуватись і якими засобами. Діяльність педагога реально забезпечує у культурі канал освіти, через який проходить найбільш важливий і специфічний для даної культури зміст, маючи на меті, що він стане надбанням конкретного індивіда і відтвориться в його діяльності.

Канал освіти специфічний тим, що він знаходиться всередині культури і створений цією культурою. Через нього культура відтворює і відроджує себе, щоб знову повернутися до

себе, збагаченою досвідом нових освічених поколінь. Однак робота каналу освіти ефективна тоді, коли його структура відповідає структурі культури, логіці організації її матеріалу: культурний зміст не проходить через канал освіти, якщо його форма, структура, спосіб функціонування не відповідають особливостям самої культури [10; 11].

Культура, в якій складались основні риси сучасного освітнього, навчально-виховного процесу, зміст його елементів та принципи взаємодії, визначається ученими як культура нового часу (О. Арнольд, Н. Асташова, М. Бахтин, В. Бенин, Б. Бим-Бад, Л. Буєва, О. Бухкін, Т. Бухтіна, І. Відт, Г. Вижлецов, Г. Гайсіна, С. Григор'єва, Н. Гусєва, Є. Захарченко, М. Злобин, Г. Ільїн та інші). Її основною ознакою є те, що вона складалася і існує як культура "галузева", що обумовлене прогресуючим розподілом праці в суспільстві і створенням відповідних цьому розподілу суспільних відносин, способами пошуку, збору та збереження будь-якої інформації тощо.

Оскільки культура нового часу формувалася як культура раціоналістична, кожна з галузей життєдіяльності людини, суспільства в культурі виступає раціонально організованою системою зі своїми вихідними принципами і правилами переходу від одного стану до іншого, від одного рівня знання до іншого.

Дослідники підкреслюють, що культура нового часу – це культура монологічна, культура одного голосу – розуму. Звідси домінуюча роль учителя у педагогічній дії, бо він представник розуму і знає відповіді на всі питання. Учитель є джерелом істини для учня, він перевіряє, наскільки цей учень спіткав істину і вміє відтворити її. Нарешті, культура нового часу – це культура утилітаристська. Ідея користі, корисності, застосовності чого-небудь до справи стала культурною домінуючою і визначає логіку осмислення будь-якого культурного змісту. Звідси орієнтація системи освіти на підготовку випускника для вищого навчального закладу, виробництва, життя, що завершує атестацію людини на соціальну зрілість.

Об'єм знання у сучасній культурі не тільки значно перевищив реальні можливості передавання його через освіту, але й продовжує неухильно зростати швидкими темпами. Подвоєння кожних 7-10 років наукової інформації, швидке оновлення технологій у виробництві привели до того, що зміни у змісті освіти в середній і вищій школах перестали реально встигати за темпами зростання змісту нового знання, що постійно створюється наукою, суспільною і виробничою практикою.

На думку багатьох дослідників, уся структура освіти, відповідної сучасній культурі, має бути підпорядкована вихованню особистості [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7 та інші]. Вони наголошують, що життя і розвиток людини сучасної культури базується не на пізнавальній здатності, яка не виступає культуруотворюючим чинником, а здатності визначати межі значущого і незначущого для прояву своєї активності. І цю культурну здатність повинна розвивати і формувати в людині система освіти.

Завдання вчителя полягає у тому, щоб створити ситуацію думки, або ширше – ситуацію культури, у якій і він сам, і його учні спільно працюючи, йдуть до народження знань-думок. Природа і суть ситуації культури виявляється у діалозі. Змістовними елементами діалогу як діяльності виступають питання і відповідь, бо питання і відповідь існують у різних свідомостях, передбачають взаємодію різних свідомостей, навіть якщо запитання ставить людина собі сама.

Функція сучасного вчителя полягає у тому, щоб організувати діалог, залучаючи учнів до ситуації роздуму. Вочевидь, таких учителів необхідно спеціально готувати у вищих навчальних закладах педагогічного профілю. Основою професійно-педагогічної підготовки сучасного вчителя має бути не логіка предмета, психологія і методика навчання, а логіка культури як відображення філософії людини разом з її гуманітарною основою.

За світовими стандартами якість освіти визначають за її спроможністю забезпечувати культурну ідентифікацію особистості. За визначенням П. Гуревича, культурна ідентичність – "це самовідчуття людини всередині конкретної культури" [9], уявлення кожного про себе як індивідуальності, переживання себе як частки певної культурної системи, знаходження сенсу

у власному культурному самовизначенні. Сприяє культурній ідентичності особистості – одне з головних завдань сучасної освіти.

У культурі вчителя виявляється спосіб самореалізації, самоствердження і саморозвитку фахівця; фіксування професійно значущих способів і нормативів професійної діяльності, побудова на цій основі власної системи дій; вироблення особистих критеріїв і норм професійної діяльності; вихід за рамки нормативної діяльності; незалежність мислення, здатність авторського проектування і особисто значущого способу здійснення педагогічного процесу.

Узагальнюючи результати огляду наукових досліджень, присвячених проблемі культури вчителя та її формуванню у процесі підготовки у ВНЗ, можна констатувати, що сьогодні в педагогіці ще не склалося єдиного розуміння щодо природи цього явища, його структури і сутності. Дослідники підходять до проблеми формування культури вчителя з різних теоретико-методологічних позицій, акцентуючи увагу переважно на знаньовому забезпеченні цього процесу. Існують суттєві розбіжності у визначенні типів і видів культури вчителя (загальна, педагогічна, професійна, методологічна, комунікативна, емоційна та інші), змісті навчальних дисциплін і діяльності студентів, на базі яких може здійснюватись формування їхньої культури. При цьому автори наводять підстав, за якими зазначені різновиди культури вчителя підпорядковуються один одному, що в них є спільним і особливим, специфічним саме для досліджуваного виду культури.

З урахуванням ознак культури, виявлених за результатами науково-теоретичного аналізу, в дослідженні культура розуміється як сукупність штучних за природою, людських за походженням, соціальних за призначенням матеріальних об'єктів, у яких відтворено потреби, ідеї, образи світу людини, досвід їх виготовлення, використання та оцінювання в умовах соціальної взаємодії і співпраці. У культурі відбивається і стверджується здатність людини створювати свій власний світ, відмінний від світу природи.

Отже, із усього вищезазначеного ми можемо зробити висновок, що емоційна культура є однією зі складових загальної культури вчителя.

Ми вважаємо, що емоційна культура – це складний динамічний процес поступового формування емоційних умінь і професійно значущих якостей особистості.

Емоційна культура вчителя початкових класів виступає як рівень його особистісно-професійного розвитку, специфічний спосіб діяльності і поведінки, який дозволяє розвиватись і самоудосконалюватись, звільнитись від непродуктивного особистісного досвіду, стереотипів у діяльності і спілкуванні. Емоційна культура дозволяє професійно вирішувати проблемні ситуації, прогнозувати результати педагогічного впливу, забезпечує рефлексивне розуміння, готовність і здатність надавати дитині психологічну підтримку, допомагати їй у вирішенні психологічних проблем, актуалізувати резерви особистісного зростання, уможлиблює подолання конфліктних ситуацій, що виникають у процесі професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аносов І. П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект / Монографія / І. П. Аносов. – К: ТвімІнтор, 2003. – 391с.
2. Арнольдов А. И. Человек и мир культуры / А. И. Арнольдов. – М.: Наука, 1992. – 237 с.
3. Асташова Н. А. Аксиологическое образование современного учителя: методология, концепция, модели и технология развития: автореф. дис. на соискание науч. степени док. пед. наук: 13.00.01. – общая педагогика и история педагогики / Н. А. Асташова. – Брянск, 2001. – 51 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості / І. Д. Бех – Кн. перша “Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади”. – К.: Либідь, 2003. – 278 с.
5. Библер В. С. Нравственность. Культура. Современность / В. С. Библер. – М.: Мысль, 1990. – 320 с.
6. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В. Педагогика / Е. В. Бондаревская, С. В. Кульневич. – Москва – Ростов-на-Дону: ТЦ “Учитель”, 1999. – 560 с.

7. Братусь Б. С. Психология. Нравственность. Культура / Б. С. Братусь. – М.: Менеджер: Роспедагенство, 1994. – 60 с.
8. Гессен С. И. Основы педагогики: Введение в прикладную философию / Отв. ред. и сост. П.В. Алексеев. – М.: Школа-пресс, 1995. – 448 с.
9. Гуревич П. С. Философия культуры / П. С. Гуревич – М.: АО “Аспект-Пресс”, 1994. – 315 с.
10. Культура, культурология и образование. Материалы “Круглого стола” // Вопросы философии. – 1997. – № 2. – С. 3-56.
11. Розин В. М. Психология и культурное развитие человека / В. М. Розин. – М., 1993. – 204 с.

Стас Т.В.

**ЭМОЦИОНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБЩЕЙ КУЛЬТУРЫ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ**

В статье описаны особенности эмоциональной культуры как составляющей общей культуры будущих учителей начальной школы.

Ключевые слова: эмоциональная культура, культура будущего учителя.

Stas T.V.

**EMOTIONAL CULTURE AS COMPONENT OF CULTURE OF THE FUTURE PRIMARY
SCHOOL TEACHERS**

The article described the emotional culture as a component of the overall culture of the future primary school teachers.

Key words: emotional culture, the culture of future teachers.

УДК 378. 379. 85

Чепок Р.В.

**ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ**

У статті розглянуті шляхи покращення графічної підготовки фахівців готельно-ресторанної справи при вивченні нормативних навчальних дисциплін: “Інженерна графіка”, “Інженерне обладнання будівель”, “Дизайн готельних та ресторанных комплексів”.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, інженерна і комп’ютерна графіка, технологічне проектування.

Актуальність та постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасному світі в епоху науково-технічного прогресу і революційного розвитку нових технологій, у період економічної інтеграції та глобалізації прогресу є бурхливий розвиток туристичного та готельного бізнесу.

У наш час зростає кількість людей, які мандрують з діловою та туристичною метою. Комфортабельний відпочинок, можливість побачити нові міста, відвідати історичні пам’ятки, насолодитися красою природи – здійснення мрія багатьох. Створення позитивного іміджу готелю – мета власника та персоналу, а в кінцевому етапі є заставою комерційного успіху підприємства.

Імідж готелю – поняття складне і багатогранне, він є результатом впровадження в життя концепції готелю тієї думки, яка покладена в основу його творіння. Можна сказати, що позитивний імідж відтворюється при гармонійному поєднанні форми і змісту. В даному випадку архітектурне рішення готелю є форма, а робота сервісних служб – змістом.

Архітектурно-планувальні рішення готелів часто диктуються природно-кліматичними факторами, культурно-історичними особливостями регіону, його архітектурними традиціями. Саме використання традиційних для даної місцевості планувальних прийомів і будівельних матеріалів із сполученням новаторських ідей забезпечують готелю